

κι αυτή κάπως περιορισμένη κι δξω από τις φυσικές ανάγκες). 'Ο σκοπός μου δέν είναι νά κάμω κήρυγμα κοινωνικό. 'Ο σκοπός μου είναι νά δείξω πώς ή κοινωνία μας είναι βαθύπλουτη από θέματα θεατρικά, και γιά νά τώ αποδείξω πήρα ένα παράδειγμα πού βρήκα πιό πρόχειρο και πιό κοινό.

*

Πώς θά τώ ξεμεταλλευτεί τώ πρωτότυπο αυτό θέμα του δ δραματικού ποιητής; Νά, τώ δεύτερο ζήτημα, τώ σπουδαιότερο. Και στώ θέατρο πρέπει νά γίνει ετι δοκίμασε νά κάμει στή μουσική δ Καλομοίρης. 'Οχι μίμηση δουλική κι αντιγραφή πιστή τής ζωής, μά πάνου σέ γνωστό μοτίβο λύτερη δουλιά και δημιουργία. 'Οχι μόνο δ Καλομοίρης, μά κι δ νέος Μ. Βάρβογλης (καθώς μās αποκάλυψε τελευταία δ Σκίπης στώ «Νουμά») μ' αυτό τόν τρόπο δουλεύουν τά λαϊκά μοτίβα. Τά παίρνουν και δημιουργούν άπάνου τους. Και είναι και οι δυό τους πρωτότυποι μουσικοί και μιά μέρα αυτοί θά φέρουν τή μουσική ξαναγέννηση, στόν τόπο μας. 'Ετσι δουλέψα κι δ Παλαμάς κ' έφερε τήν ποιητική ξαναγέννηση. Τέτοια δουλιά πρέπει νά γίνει και στώ θέατρο γιά νά χαρούμε και τή θεατρική μας ξαναγέννηση.

Εύτυχώς οι πρόδρομοι μās τέτοιας καλοσυνεδητής κ' εθνικής δουλιές άρχινήσανε κιόλας νά θαμποφαίνονται. 'Οχι μόνο δ Ταγκόπουλος με τά τέσσερα ίσαμε τώρα δράματά του (άδιάφορο αν οι κερδοσκόποι θεατρώνηδες μόλις και μεταβίαις τάποφασίσανε νάνεβάσουν τώ ένα απ' αυτά στή σκηνή) δοκίμασε νάνοίξει τόν καινούριο αυτό δρόμο στώ θέατρο, μά κ' ένα δυό άλλοι, κι αυτός άκόμα δ κ. Παντελής Χόρν με τώ «'Ανεχτίμητά» του (πυύχω τήν αδυναμία νά τώ θαρρώ καλύτερο και τεχνικώτερο από τούς κάπως θεατρινίστικους και μελοδραματικούς «Πετροχάρηδες») δείξανε πώς λαχταρούνε τή θεατρική μας ξαναγέννηση και πώς έχουν ελη τήν καλή διάθεση νά δουλέψουμε γιά αυτό. Για νά μαι δίκαιος, ή τέτοια καλή πρόθεση δέ λείπει κι από τούς «Πετροχάρηδες», καθώς τώ κήρυξα και πέρσι από τούτες τις στήλες, μά ή καλή πρόθεση πνίγεται, σάν τώ ταπεινέ λουλούδι τού κήμπου από τή γριάγκραθα, μέσα στά σκηνικά πυροτεχνήματα και στίς μελοδραματικές κορώνες πού μεταχειρίζεται μ' άπλοχεριά δ συγγραφέας γιά νά κερδίσει τάσουλλόγιστα χειροκροτήματα τού καινού.

Κι δ χειρομάχος δοιλετής, δ σκάφτης, δ εσπάρης πέφτει στώ χώμα άνημπορος, με τήν πικρή του ζήση σπαταλημένη αλόγιστα κι ανώφελα δομένη. 'Ωρες πού απ' όλες τις μεριές ξεσπάει ή χοντρή βλαστήμια κι απ' τά χωράφια τά ξερά, απ' τούς βάλτους, τά καλύβια σά μιά θολούρα απλώνεται κι δλο τόν τόπο σφίγγει... Νάτη πού χαμοσέγγεται στόν κάμπο κάτω ή χώρα. 'Αντίπερα κι άλαργιά πάει νά βουτήξει δ γήλιος και λέω πώς πιά δέ θά βρωθή γιά νά τηνέ φωτίση.

'Όσο κι αν έγω ίσως θά γύρεβα και σ' αυτό τώ πείημα κάπια φτερά άλαφρότερα και κάπια φλόγα ποιητική περσότερη και θερμή τής καρδιάς-- ναι, θερμή τής καρδιάς, πού λές κι δλοι τήν τρέ μου σ' αυτή τή χώρα τής σκλαβιάς-- τώ πείημα ώστόσο δείχνει τή μακάρια πύχνη τής ζωής δ κ. Ρήγας Γκόλφης. Κι αυτή κοντά στή νιότη του και στάλλα του χαρίσματα, πού είπα, έλπίδες μοναχά μπορεί νά δίνουν γιά τώ ποιητικό ξετύλιμά του, όπως και τώ σημείο τού ποιητικού παρουσιαστικού του μόνι τή συμπάθεια και τήν έκτίμηση μπορεί νά κινεί μέσα στή γενική άστέια και θλιβερή μαζή

Γυρίζοντας στά πρώτα λόγια μου βάζω με δειλία τόν όρισμό πώς πρωτότυπο σκηνικό έργο (για μένα τουλάχιστο) είναι κείνο πού μαζί με τήν καλλιτεχνική συγκίνηση, μου δίνει και τή συγκίνηση τής γύρω μου ζωής και μου κεντρίζει τήν όρεξη νά τή συλλογιστώ και νά τή μελετήσω.

*

Τέτοια πρωτοτυπία δέν τήν έχει ή «Μελάχρα». 'Η άτοιγκάνικη ζωή μās είναι όλοτέλα ξένη. Ξένα μās είναι λοιπόν και οι άγάπες τής και τά μίση τής και οι εγδίκησές τής πού ζουγραφίζονται χτυπητά και με κάποιια τέχνη μέσα στή «Μελάχρα». Γύφτικο είναι και τώ μοτίβο στώ «Δωδεκάλογο τού Γύφτου», μά πάνου και γύρω και μέσα στώ μοτίβο αυτό δ μεγάλος Παλαμάς έμπασε δλους τούς καημούς κι ελους τούς κατατρεμούς κι όλα τά δνειρα κι όλες τις έλπίδες κι όλα τά περασμένα και τά τωρινά και τά μελλούμενα τής Φυλής μας κ' έτσι μās παρουσίασε τώ πολυσύνθετο αυτό πείημα σάν τώ πιό καθαρίο εθνικό μας έπος. 'Ο Γύφτος δ άπρόσωπος τού Παλαμά είναι αυτή ή ψυχή μας, είναι τώ 'Εγώ μας τώ εθνικό αυτό, πού πέρσασε από τούς γύφτικους σταθμούς και πού θά περάσει, ένας θεός μοναχά μπορεί νά τώ ξέρει, από άλλους πόσους όσο νά παραιτήσαι τήν αλήτικη ζωή και νά κατασταλάξει κάτω από ένα τραντήρι καθαρώς δικό του.

'Η «Μελάχρα» τού κ. Χόρν είναι γύφτισσα πέρα πέρα και τώ δράμα του όλοτέλα ξένο. 'Όσο τώδλεπα πάνου στή σκηνή, ζωντανεμένο κάπως από τήν τέχνη τής κ. Κοτοπούλη, με συγκινούσε με τήν τέχνη του σέ πολλά μέρη, με νανούριζε με τήν δμορφή του γλώσσα, (αν κι έχι τόσο όμαλά δημοτική, καθώς στούς «Πετροχάρηδες»), τραβούσε τώ θαυμασμό μου με μερικές πιτυχημένες σκηνές του, μ' έσπρωχνε σέ χειροκροτήματα με άλλες. Μά μόλις βγήκα από τώ θέατρο, ξεσκλαδιώθηκα άμέσως από τή γητεία του και ρώτησα τόν έαυτό μου:—Αυτό τώ έργο δέν μπορούσε αξιόλογα νάκι μεταφρασμένο από τά Φραντζέζικα, τά Γερμανικά, τά Ρούσικα, άκόμα κι από τά Βουλγάρικα;

Γιατί δέ μās σώνει μοναχά ή 'Ομορφιά. 'Η ψυχή μας αποζητάει και κάτω άλλο άκόμα. 'Αποζητάει και τήν 'Αλήθεια. Τις αποζητάει συντροφεμένες και τις δυό αυτές άγγελόφυχες άδερφάδες. Και μοναχά σάν τις βλέπει σφιχτογκυαλισμένες πάνου στή

σκηνή, αναγαλλιάζει ή ψυχή μας κι αναπτερώνεται ή σκέψη μας και κρυφοπερηφανεύεται κάπως τώ φυλετικό έγώ μας.

Κι αυτό τώ αναγάλλιασμα κι αυτό τώ αναπτέρωμα κι αυτή τήν κρυφοπερηφάνεια δέ μās τά δίνουν τώ δράμα τού κ. Χόρν. Γιατί ή «Μελάχρα» τώ φωνάζει πώς είναι: βγαλμένη από μελέτη κι έχ από παρατήρηση και πώς οι ήρωές τής είναι παρμένοι από τά βιβλία κι όχι από τή ζωή.

Τώ έργο τώ θεατρικό πού μου παρουσιάζεται για πρωτότυπο και πού θά μπορούσε νά τώ υπογράψει κ' ένας άλλόφυλος συγγραφέας, με συγκινεί πάντα σά μετάφραση ή και σά δουλική μίμηση, κι από ένα τέλειο μεταφρασμένο ξένο έργο, προτιμώ ένα μέτριο πρωτότυπο, άφου στώ μέτριο βλέπω κ' έχτιμώ τήν προσπάθεια, πού άξίζει κι αυτή ή δόλια κάτω.

'Ο κ. Χόρν πέρσι με τούς «Πετροχάρηδες» μās έδειξε τήν προσπάθεια φέτος με τή «Μελάχρα» μās έδειξε τήν Τέχνη, αν κι αυτή κάπως σκλαβωμένη άκόμα στά δημοσκοπικά και θεατρινίστικα πυροτεχνήματα τών «Πετροχάρηδων». 'Ας ζευγαρώσει τήν περσινή του προσπάθεια με τή φετεινή του τέχνη και θά μās δώσει έργο άξιο τού ταλέντου του και τής σκηνικής μόρφωσής του. Νάκι σίγουρος γιά αυτό. Πρέπει νά προσέξει και σέ τούτο. Δέν έρτασε άκόμα ή ώρα νά δουλέψουμε πάνου σέ γενικά μοτίβα. Πρέπει νά ξεφύξουμε πρώτα με τή δική μας τή ζωή, γιά ν' άπλωθούμε ύστερα στήν καθόλου ζωή. Και τή δική μας τή ζωή άκόμα δέν τήν πειράσαμε. 'Αλήμονο, γιά τήν ώρα μένει παρθένα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Ο ΠΟΘΟΣ

'Εφρένιμω τώ άλογο, εκλώτιση' άφρισμένο Τήν ώρα χαίτη άνέμισε κ' έχύθη στώ λειβάδι. Τώ άτσαλένιο του κορμί, κρουστό, φωτιόλουσμένο, Στώ διάβα του σάν άνεμος σιορπάει άρνιών κοπάδι.

'Ο άγωγιάνης βοβολάει κοντά, λαχανιασμένος. Τ' άντάμωσε, και μαυικά σφίγγει γερά τώ γκέμι. Κ' είπα, δέν είναι ως τής καρδιάς τόν πόθο, μεθυμένος Πού τρέχει και τού λογισμύ μη γίνει σκλάβος τρέμει; ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Πουλιέται στά γραφεία μας δρ. 2

μεγαλοεπίδειξη και μεγαλομηνία παλιότερων και νιότερών του ποιητών και συγγραφέων.

*

'Υπνος ιερός, λονταρίσιος, Τού γυρισμού, στή μεγάλη Τής άμμουδιάς άπλωσιά' Στήν καρδιά μου Τά βλέφωρά μου κλεισμένα' Και λάμπει, δσάν ήλιος βοδιά μου.

Βοή τού πελάου, πλημμυρίζει Τis φλέβες μου' 'Απάνω μου τρέζει, Σά μολολίθυρο δ ήλιος.

'Ετσι άρχινάει τώ μεγαλειόβολο παραμύθια του δ ποιητής τού «'Αλαφροσκιώτου» κ' έτσι σά μολολίθυρο, όπως τώ λέει στώ Μεριστόφειλο κι δ δόλιος μαθητής τού Φάουστ, γυρνούν και τρίζουν στώ πτωχό μου νού κ' έμένει οι άτυνάρτητες κι άχαρες φλυαρίες στώ τέλος τού μαρτυρίου, όπως μου στήθηκε τώ διάβημα αυτό τού νέου ποεταστικού έθλου. Δέν ξέρω ποιά μεγάλα νήματα θά ξε-

διαλένουν στώ θεματογράφημα τού «'Αλαφροσκιώτου» οι σχολιαστές, πού θά γεννηθούν όταν θά λάξει ή σφαίρα και τώ λογικό κ' ή αίσθηση τού άνθρώπου σύμφωνα με τή θέληση τών ποεταστών, έγώ όμως χρωστώ νά τώμολογήσω, με δλο τώ φόβο νά καταλογιστώ και πάλι στούς άνίδεους και τούς χυδαίους, πώς απ' όλες τις φωνές κι απ' όλα τά κούσματα, τούς βελιούς λόγους και τά τάρματα, τάνεδάσματα και τις νίκες, τούς όσπρούς, τά φίδια, τούς άντούς, τά θάνατα νερά, τά βουνά και τά χαλίκια, τήν πείνα και τή δίψα, τούς αϊθερογέννητους, τις Δύναμεις και τις Βούλησεις, τις 'Αποκάλυψες και τις Μουσικές σκέψεις, τις άρκονίες τού κοφιδέλου και τά θάματα τού ξαπτερου ήχου, τις γλυκές και τις γλαυκομάτες, τις χροτόφρυδες, τις άνοψάντρες και τις νιές μοιρολογήτρες, τώ δάκρυ τού 'Οδυσεία και τώ λυγα και τά ποδία τού 'Αχιλλεύ και τάλλα τότα πού παρατάζονται κι άνεκτόνται μέσα στήν άβυσσο τής άτυ κρητικής και στώ χάος τής σύγχυσης τού νού, δέ μπόρεσα νά καταπειστώ με κανέναν τρόπο γιά τήν άκορμία, τήν άρετή και τήν άγνόητα— τις ποιητικές έννοιές— τού νεόφαντου και νεαρού αυτού ποεταστρού. 'Ενα μόνο κατάλαβα: τήν άνεκνότητά του άκόμα νά δώσει